

۱۴۱۵۴۴۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آموزش و تربیت نیروی ماهر

در واحدهای دامداری

مریم سوسان زاده

انتشارات حبله رود

۱۳۹۵

سرشناسه	شریعت زاده، مریم، ۱۳۶۳-
عنوان و نام پدیدآور	آموزش و تربیت نیروی ماهر در واحدهای دامداری / مریم شریعت زاده.
مشخصات نشر	سمنان: انتشارات حبله رود، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۲۳ص.: مصور (رنگی)، جدول.
شابک	۷-۶۰-۷۶۴۴-۶۰۰-۹۷۸: ۱۰۰۰۰۰ ریال.
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص ۱۵۵.
موضوع	دامپروری
موضوع	Animal culture
موضوع	دامپروری -- راهنمای آموزشی
موضوع	Animal culture - - Study and teaching
موضوع	بهداشت دام -- راهنمای آموزشی
موضوع	Veterinary hygiene - - Study and teaching
رده بندی کنگره	۱۳۹۵/ش ۴۲۸/ش ۶۱ SF
رده بندی دیویی	۶۳۶/۰۲
شماره کتابشناسی ملی	۱۲۱۰۹۵

شناسنامه

آموزش و تربیت نیروی ماهر

در واحدهای دامداری

مریم شریعت زاده

ناشر: حبله رود

چاپ نخست، ۱۳۹۵

شابک: ۷-۶۰-۷۶۴۴-۶۰۰-۹۷۸

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

صفحه آرای: محمد تقی رهبری فرد

طرح روی جلد: مرجان شمسی خانی

چاپ و صحافی: زلال کوثر قم

قیمت: ده هزار تومان

انتشارات حبله رود

سمنان، بلوار ولی عصر،

جنب مسجد آل محمد (ص)

www.hablerood.ir

فهرست مطالب

۱	 پیشگفتار
۲	 اهداف رفتاری
۵	 فصل اول: بهداشت دام و جایگاه
۷	 کلیات
۸	 اهمیت بهداشت دام و جایگاه
۸	 بهداشت جایگاه دام
۸	 دامداری صنعتی
۸	 جایگاه دام
۸	 محوطه دامداری
۹	 بهداشت زایشگاه
۱۰	 بهداشت مرکز پرورش دام متولد شده
۱۰	 شیردوشی و بهداشت آن
۱۱	 انبار علوفه و مواد غذایی
۱۱	 نگهداری کودک
۱۱	 دامداری سنتی
۱۳	 فصل دوم: بیماری‌ها
۱۵	 قرنطینه
۱۶	 نمونه برداری و ارسال نمونه مرضی از دام‌های بیمار
۱۶	 نکات لازم در جمع‌آوری نمونه
۱۷	 سیستم مراقبت و گزارش دهی
۲۰	 مهم‌ترین بیماری‌های شایع در گاو‌داری‌ها
۲۰	 ۱- تب شیر
۲۱	 ۲- کتوز و کبد چرب
۲۱	 ۳- اسیدوز شکمبه
۲۱	 ۴- نفخ

۲۲	۵- ورم پستان.....
۲۲	۶- اسهال گوساله‌ها:.....
۲۲	۷- مسمومیت اوره و سایر ترکیبات ازت غیر پروتئینی.....
۲۳	بیماری‌های باکتریایی دام.....
۲۳	شاربن.....
۲۳	شاربن علامتی.....
۲۴	آترو توکسمی.....
۲۴	هیپاتیک زان (آتقرايی کبدی).....
۲۴	آگالاکسی.....
۲۵	بیماری‌های ویروسی دام.....
۲۵	بیماری تب برفکی.....
۲۵	آبله گوسفند و بز.....
۲۶	طاعون گاوی.....
۲۶	طاعون نشخوارکنندگان کوچک (PT).....
۲۷	بلوتانگ.....
۲۷	هاری.....
۲۸	بیماری‌های انگلی.....
۲۸	دسته بندی انگل‌ها.....
۲۸	الف: کرم‌های انگلی.....
۲۸	کیست هیداتید (هیداتیدوز).....
۲۸	ب: بند پایان انگلی (انگل‌های خارجی دام).....
۲۹	ج: تک یاخته‌های انگلی.....
۲۹	۱- تیلریوز.....
۲۹	۲- بابزیوز.....
۳۰	بیماری تب کریمه - کنگو.....
۳۱	فصل سوم: انگل‌های خارجی دام.....
۳۳	مبارزه بر علیه انگل‌های خارجی.....
۳۳	مبارزه بر علیه انگل‌های خارجی در گوسفند و بز.....
۳۳	حمام دادن دام.....
۳۴	سمپاشی جایگاه.....
۳۵	مبارزه بر علیه انگل‌های خارجی گاو و گاومیش.....
۳۵	سمپاشی بدن.....

۳۵	سمپاشی جایگاه گاو و گاومیش
۳۵	مبارزه برعلیه انگل‌های خارجی در شتر و تک سمی‌ها
۳۵	مبارزه برعلیه انگل‌های خارجی شتر
۳۵	مبارزه با انگل‌های خارجی بدن در تک سمی‌ها
۳۶	مبارزه با پشه‌های ناقل بیماری
۳۶	بهبودسازی اماکن دامی
۳۶	نکات کاربردی در مبارزه با انگل‌های داخلی و خارجی حیوانات اهلی
۴۱	فصل چهارم: گندزدایی و ضدعفونی دامداری
۴۳	گندزدا (Disinfectant) و گندزدایی (Disinfection)
۴۳	گندزدا
۴۳	گندزدایی
۴۳	ضدعفونی کردن و ضد عفونی کننده
۴۳	ضد عفونی کننده (Lotion)
۴۴	کنترل میکروارگانیسم‌ها به کمک عوامل سمی
۴۶	روش‌های فیزیکی برای جدا کردن سیکروارگانیسم‌ها
۴۷	استریلیزاسیون
۴۸	باستوریزاسیون
۴۸	دلایل استریلیزاسیون
۴۸	روش‌های ضدعفونی کردن و استریلیزاسیون
۵۱	فصل پنجم: ساختمان دامداری
۵۳	بخش‌های مختلف گاوداری
۵۵	نکات اساسی در ساخت جایگاه نگهداری گاوهای شیری
۵۶	انواع اصطبل‌های نگهداری دام
۵۶	جایگاه یا اصطبل باز
۵۷	جایگاه فری استال
۵۹	طراحی فری استال
۶۲	بخش‌های مختلف فری استال
۶۴	ساختمان شیردوشی
۶۵	بخش‌های ساختمان شیردوشی
۶۹	فصل ششم: زایمان
۷۱	زایمان گاو

۷۱	مراقبت‌های دام مادر قبل از زایمان در دوره خشکی
۷۱	تجویز ویتامین‌ها
۷۲	مراقبت‌های دام مادر هنگام انتقال به زایشگاه
۷۲	نشانه‌های زایمان
۷۲	مراحل زایمان
۷۳	شرایط عمومی زایشگاه
۷۳	مشخصات زایشگاه بهداشتی
۷۴	کارهای پس از زایش
۷۵	مشکلات دوره آشنی و زایمان
۷۵	سخت زایی
۷۶	جفت ماندگی در گاو
۷۶	فرایند خروج جفت از رحم
۷۶	علت‌های جدا شدن جفت
۷۷	مراقبت از گاو ماده پس از زایمان
۷۸	قطع و ضد عفونی کردن بند ناف
۷۹	پیشگیری از عفونت‌ها
۸۰	تشخیص و درمان فوری عفونت
۸۱	شیردوشی
۸۳	فصل هفتم: عقیم کردن
۸۵	عقیم کردن دام
۸۹	فصل هشتم: حذف شاخ
۹۱	حذف شاخ در گاو و گوساله
۹۱	آناتومی کاربردی شاخ
۹۳	رشد شاخ
۹۳	سوزاندن یا بریدن شاخ
۹۴	اقدامات لازم در حین بریدن شاخ
۹۵	صدمات وارده به شاخ
۹۵	اهداف شاخ بری
۹۶	حذف شاخ در گوساله‌ها
۹۶	۱. روش شیمیایی
۹۸	۲. سوزاندن

۹۹	فصل نهم: سُم چینی
۱۰۱	سُم چینی و اصلاح سُم
۱۰۲	ساختمان سُم
۱۰۵	ارزیابی سُم
۱۰۵	ابزارهای سُم چینی
۱۰۸	حمام سُم
۱۰۹	ملاحظات مدیریتی در حمام سُم
۱۱۱	فصل دهم: تغذیه دام
۱۱۳	اصول تغذیه دام
۱۱۴	مواد قابل استفاده در تهیه گوسفند پرواری
۱۱۵	جیره غذایی مورد نیاز گوسفند پرواری
۱۱۵	نیاز غذایی دام پرواری
۱۱۵	اصول تهیه جیره متعادل
۱۱۷	فصل یازدهم: بهداشت کار
۱۱۹	خلاصه آیین نامه بهداشت کار در مراتع کشاورزی دامداری و مرغداری‌های سراسر کشور
۱۲۰	بهداشت کارگران شاغل در دامداری‌ها و دام پروری‌ها
۱۲۳	منابع

پیشگفتار

همزمان با رشد جمعیت، نیاز به تأمین غذا، نیز افزایش یافت؛ لذا تولیدکنندگان مواد غذایی دامی تلاش کردند تا ساختمان و تأسیسات دامداری‌های خود را از شکل سنتی به صورت صنعتی و امروزی تبدیل کنند. این تغییرات در شیوه تولید نیاز دامپروران را به نیروی کار ماهر و متخصص چه در زمینه‌های مختلف تخصصی و چه کارگران ساده و معمولی بیشتر کرده است. بی‌توجهی به نیروی انسانی ماهر در دامداری‌ها، هر روز بیش از گذشته چهره ناخوشایند و نامطلوب خود را به دامپروران نشان می‌دهد و تأثیرات منفی فراوانی در میزان تولید و بهره‌وری در سیستم‌های پرورش دام دارد.

از آنجایی که شیوع بیماری و عدم عاید صنیع بهداشت در دامداری‌ها علاوه بر به خطر انداختن سلامت جامعه، در برخی موارد خسارات اقتصادی جبران ناپذیری به دامداران تحمیل می‌کند، لذا برگزاری دوره‌های آموزشی تربیت کارکنان ماهر برای واحدهای دامداری در کاهش مشکلات بهداشتی و افزایش تولید و بهره‌وری در دامداری، اساسی است.

کتاب حاضر با هدف آموزش و تربیت نیروی کار ماهر در دامداری‌ها به خصوص در بخش بهداشت دام و جایگاه نگهداری و پرورش دام، تدوین و در اختیار مخاطبان قرار گرفته است. برگزاری دوره‌های آموزشی اعم از رسمی و غیررسمی هنگامی کارآمدتر است که بخش خواهد بود که از اصول برنامه ریزی آموزشی پیروی کرده باشد. بدیهی است این امر موجب می‌گردد تمامی فعالیت‌های آموزشی به سوی هدف‌های دوره، همسو و متمرکز شوند.

مریم شریعت زاده

اهداف رفتاری

در پایان دوره آموزشی، کارآموزان باید به توانایی‌های ذیل نائل شوند:

- تعریف بهداشت دام و جایگاه نگهداری دام را بیان نمایند.
- نقش بهداشت دام و جایگاه نگهداری دام را در اقتصاد دامپروری توضیح دهند.
- علائم ظاهری دام سالم را بیان کنند.
- راههای، خوراندن داروهای مایع و جامد به گوسفند، بز و گاو را عملاً انجام دهند.
- انواع جایگاه دام را نام ببرد و تفاوت بین آن‌ها را توضیح دهد.
- جایگاه نیمه باز را شناخته و قادر به انجام عملیات بهداشتی آن باشد.
- جایگاه باز را شناخته و قادر به انجام عملیات بهداشتی آن باشد.
- جایگاه بسته را شناخته و قادر به انجام عملیات بهداشتی آن باشد.
- محاسن و معایب جایگاه‌های مختلف دام را از نظر فراهم ساختن شرایط مساعد پرورش دام بیان کند.
- انواع مواد ضدعفونی کننده و عوامل گندزدا مورد استفاده برای دام و جایگاه دام را نام برده و نحوه کاربرد آن‌ها را انجام دهد.
- انواع سموم شیمیایی را توضیح دهد.
- مراقبت‌های قبل از زایمان گاو را توضیح و انجام دهد.
- روش‌های صحیح قطع و ضدعفونی بند ناف گوساله را توضیح و انجام دهد.
- نحوه خوراندن آغوز به دام تازه متولد شده را انجام دهد.
- دفعات دوشش دام و مسائل بهداشتی آن را توضیح دهد.
- اصول صحیح دوشش دام را بیان کند.
- نحوه استفاده از دستگاه شیردوشی را به نمایش بگذارد.
- انواع انگل‌های دام را نام ببرد.
- انگل‌های خارجی دام را نام برده و راه‌های پیشگیری و مبارزه با آن را انجام دهد.

- انگل‌های داخلی دام را نام برده و راه‌های پیشگیری و مبارزه با آن را انجام دهد.
- حمام ضد کنه را تشریح و شیوه صحیح حمام دادن را انجام دهد.
- نحوه مبارزه با حشرات و سایر حیوانات ناقل بیماری‌های دام را توضیح دهد.
- روش‌های اصولی عقیم سازی را عملاً به نمایش بگذارد و مسائل بهداشتی آن را توضیح دهد.
- مسائل بهداشتی سُم چینی را توضیح دهد.
- روش‌های اصولی سُم چینی را عملاً انجام دهد.
- روش‌های اصلی حذف شاخ و شاخ سوزی را توضیح داده و عملاً انجام دهد.
- اصول تغذیه دام را شرح دهد.
- موارد ایمنی و بهداشت کار را شناخته و موارد مذکور را انجام دهد.